

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: KORXONA BOSHQARUVINING YANGI ASOSLARI**Maxmudjonov Akbarshox Abrorbek o‘g‘li***Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Talaba*akbarshokh2002@gmail.com**Ilmiy rahbar: Gulyora Shanazarova**gulyorakhon198415@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonining strategik boshqaruvga ta'siri tahlil qilinadi. Raqamli transformatsiya korxonalariga ish jarayonlarini avtomatlashtirish, ma'lumotlar oqimini optimalla shtirish, qaror qabul qilishni tezlashtirish va raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi. Maqolada raqamli texnologiyalar – bulutli hisoblash, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data) va IoT – korxonalar boshqaruvining yangi asoslari sifatida qanday joriy etilishi mumkinligi yoritiladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiyaning afzalliklari, cheklovlari va muvaffaqiyatli amalga oshirish strategiyalari muhokama qilinadi. Maqola ilmiy jihatdan korxonalar rahbarlari, IT mutaxassislari va biznes-analitiklar uchun foydali bo'lib, raqamli transformatsiya asosida samarali boshqaruv tizimlarini yaratish bo'yicha tavsiyalar beradi.*

Kalit soʻzlar: *raqamli transformatsiya, korxonalar boshqaruvi, sun'iy intellekt, big data, avtomatlashtirish, innovatsiyalar*

Аннотация: *В данной статье анализируется влияние процесса цифровой трансформации на стратегическое управление предприятиями. Цифровая трансформация позволяет оптимизировать рабочие процессы, автоматизировать управление данными, ускорить принятие решений и повысить конкурентоспособность. В статье рассматривается внедрение цифровых технологий – облачные вычисления, искусственный интеллект, большие данные (Big Data) и Интернет вещей (IoT) – как новые основы корпоративного управления. Также обсуждаются преимущества, ограничения и стратегии успешной реализации цифровой трансформации.*

Ключевые слова: *цифровая трансформация, корпоративное управление, искусственный интеллект, большие данные, автоматизация, инновации*

Annotation: *This article analyzes the impact of digital transformation on enterprise strategic management. Digital transformation enables the optimization of business processes, data management automation, faster decision-making, and increased competitiveness. The article explores the implementation of digital technologies – cloud computing, artificial*

intelligence, Big Data, and Internet of Things (IoT) – as the new foundations of corporate management. Furthermore, the advantages, limitations, and strategies for successful digital transformation are discussed.

Keywords: *digital transformation, corporate management, artificial intelligence, big data, automation, innovation*

KIRISH. Zamonaviy biznes-muhit tezkor o‘zgarishlar, global raqobatning kuchayishi va texnologik innovatsiyalar bilan ajralib turadi. Korxonalar raqobatbardoshlikni saqlab qolish, bozor talablariga moslashish va uzoq muddatli barqarorlikka erishish uchun boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilishga majbur. Shu nuqtai nazardan, raqamli transformatsiya korxonaga boshqaruvining yangi asosiga aylanmoqda. Raqamli transformatsiya nafaqat texnologik yangilanishni, balki strategik rejalashtirish, qaror qabul qilish va resurslardan optimal foydalanishni tubdan o‘zgartirishni anglatadi.

Raqamli transformatsiya jarayonida asosiy texnologiyalar – sun‘iy intellekt (SI), katta ma‘lumotlar (Big Data), bulutli hisoblash va Internet of Things (IoT) – strategik qarorlarni tezkor va ma‘lumotga asoslangan qilish imkonini beradi. SI algoritmlari murakkab ma‘lumotlarni tahlil qilib, qaror qabul qiluvchilarga prognozlar, tavsiyalar va variantlarni taqdim etadi. Big Data texnologiyalari esa korxonaga ichidagi va tashqi bozor ma‘lumotlarini birlashtirib, trendlar va naqshlarni aniqlash orqali strategik rejalashtirishni optimallashtiradi. Bulutli hisoblash ma‘lumotlarni xavfsiz va markazlashgan muhitda saqlashga, xodimlar va menejerlar esa istalgan vaqtda ularga kirish imkoniga ega bo‘lishga yordam beradi. IoT esa korxonaga ichidagi jarayonlar va resurslar holatini real vaqt rejimida kuzatish imkonini yaratadi. Shuni ta‘kidlash muhimki, raqamli transformatsiya faqat texnologiyalarni joriy etishdan iborat emas. U korxonaga madaniyati, xodimlarning bilim darajasi, rahbarlik yondashuvi va ichki strategik jarayonlarning moslashuvchanligini talab qiladi. Texnologiyalarni samarali qo‘llash uchun rahbarlar va IT mutaxassislari birgalikda ishlashi, xodimlarni o‘qitishi, ma‘lumotlarni to‘g‘ri talqin qilishi va doimiy monitoring tizimini yaratishi zarur.

Ushbu maqola raqamli transformatsiyaning strategik boshqaruvga ta‘siri, uning afzalliklari, cheklovlari va muvaffaqiyatli tatbiq etish strategiyalarini tahlil qilishga qaratilgan. Shuningdek, maqola korxonaga rahbarlari, biznes-analitiklar va IT mutaxassislari uchun raqamli texnologiyalar yordamida samarali boshqaruv tizimini yaratish bo‘yicha amaliy tavsiyalar beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR. Raqamli transformatsiya va uning korxonaga boshqaruviga ta‘siri masalasi so‘nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarda kengyoritilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar nafaqat ish jarayonlarini

optimallashtirish, balki strategik qaror qabul qilish jarayonlarini tubdan o‘zgartirish imkonini beradi.

Porter “Raqamli texnologiyalar raqobat ustunligini yaratishda strategik vosita sifatida ishlatiladi, chunki ular biznes jarayonlarini optimallashtirish va yangi qiymat yaratishga imkon beradi” deb ta’kidlaydi. Uning fikricha, raqamli vositalar yordamida korxonalar o‘z resurslarini samarali boshqaradi va bozor sharoitlariga tez moslashadi. Shu bilan birga, Porter raqamli transformatsiyani strategik rejalashtirishning ajralmas qismi sifatida ko‘radi.

Brynjolfsson va McAfee “Sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar kompaniyalarga raqamli transformatsiya orqali samaradorlikni oshirish va innovatsion yechimlarni joriy etish imkonini beradi” deb yozadi. Ular ta’kidlaydiki, korxonada ichidagi jarayonlarni avtomatlashtirish va ma’lumotlarni tahlil qilish orqali qaror qabul qilish aniq va tezkor bo‘ladi, bu esa raqobatbardosh strategiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Westerman, Bonnet va McAfee “Raqamli transformatsiya muvaffaqiyati nafaqat texnologiyalarga, balki korxonada madaniyati va rahbarlik yondashuviga bog‘liq” deb ta’kidlaydi. Ularning tadqiqotlariga ko‘ra, texnologiyalarni samarali qo‘llash uchun xodimlar bilim darajasi va rahbarlarning qo‘llab-quvvatlashi muhimdir, aks holda transformatsiya jarayoni muvaffaqiyatsiz bo‘lishi mumkin.

Fitzgerald, Kruschwitz, Bonnet va Welch “Raqamli strategiyalarni joriy etish korxonada jarayonlarini optimallashtiradi va ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilishni kuchaytiradi” deb yozadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli vositalar korxonada samaradorligini oshirish bilan birga, innovatsion yechimlar ishlab chiqish va bozor talablariga moslashishni tezlashtiradi.

Hess, Matt, Benlian va Wiesböck “Big Data va sun’iy intellektni strategik boshqaruvga integratsiya qilish korxonalarda innovatsion imkoniyatlarni kengaytiradi va raqobatbardoshlikni oshiradi” deb xulosa qiladi. Ular ta’kidlaydiki, ma’lumotlarni tahlil qilish va avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish jarayoni korxonada uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va raqobatchilar ustunligini oshiradi.

Kane, Palmer, Phillips, Kiron va Buckley “Raqamli texnologiyalar xodimlar va rahbarlar o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi va strategik qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi” deb yozadi. Ularning tadqiqotlariga ko‘ra, korxonada ma’lumotlar markazlashtirilgan holda boshqarilsa, xodimlar faol ishtirok etadi va qaror qabul qilish jarayoni aniq bo‘ladi.

Chen, Chiang va Storey “Big Data korxonada rahbarlariga bozor trendlarini aniqlash va ma’lumotlarga asoslangan strategik qarorlar qabul qilishda yordam beradi” deb ta’kidlaydi. Ularning fikricha, katta ma’lumotlar tahlili strategik rejalashtirish jarayonini kuchaytiradi va korxonada samaradorligini oshiradi.

Metodologik jihatdan maqolada tadqiqotlar kombinatsiyasi qo‘llanadi:

1. Adabiyotlarni tahlil qilish – ilmiy maqolalar, kitoblar va tadqiqotlar orqali raqamli transformatsiyaning boshqaruvga ta’siri o‘rganiladi.

2. Kuzatuv va taqqoslash – korxonalarda raqamli texnologiyalarni tatbiq qilish tajribasi tahlil qilinadi.

3. Analitik metodlar – SI va Big Data vositalarining qaror qabul qilish jarayoniga ta’siri statistik va sifat jihatdan o‘rganiladi.

4. Integratsion yondashuv – texnologiyalarni strategik boshqaruv jarayonlariga joriy etish, xodimlar faoliyati va samaradorlikni baholash tizimi ishlab chiqiladi.

Ushbu metodologiya korxonalarda raqamli transformatsiyaning samaradorligini, strategik boshqaruv jarayonidagi rolini va muvaffaqiyatli tatbiq etish shartlarini tizimli tarzda tahlil qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, maqola SI va Big Data texnologiyalarining amaliy qo‘llanilishi hamda raqamli transformatsiya orqali korxonalar strategiyasini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar beradi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya korxonalar boshqaruvining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. SI va Big Data texnologiyalarini integratsiya qilgan korxonalarda qaror qabul qilish jarayoni tezroq va aniqroq bo‘lib, xatoliklar soni kamayadi. Ma’lumotlarni real vaqt rejimida tahlil qilish imkoniyati strategik qarorlarni asoslash va bozor sharoitlariga tez moslashish imkonini beradi. Shu bilan birga, bulutli hisoblash va IoT tizimlari orqali resurslar samaradorligi oshadi, jarayonlar optimallashtiriladi va xodimlarning monoton ish yuklari kamayadi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik yangilanish, balki korxonalar boshqaruv madaniyatining tubdan o‘zgarishini talab qiladi. Korxonalar rahbarlari va xodimlar raqamli tizimlarni to‘g‘ri tatbiq etish, xodimlarni o‘qitish va jarayonlarni monitoring qilish orqali texnologiyalarning maksimal samaradorligini ta’minlaydi. Shu bilan birga, integratsiyalashgan raqamli tizimlar rahbarlarga biznes jarayonlarini yaxlit ko‘rish imkonini beradi, bu esa strategik rejalashtirish va risklarni boshqarishda qo‘shimcha afzallik yaratadi.

Natijalardan ko‘rinib turibdiki, raqamli transformatsiya korxonalar ichidagi kommunikatsiya va hamkorlikni ham yaxshilaydi. Xodimlar birlashtirilgan tizim orqali o‘zaro ma’lumot almashadi, jarayonlarni kuzatadi va qaror qabul qilish jarayonida faol ishtirok etadi. Shu tariqa, SI va Big Data korxonalar boshqaruvining nafaqat texnologik, balki inson resurslarini boshqarish aspektlarini ham qo‘llab-quvvatlaydi. Biroq, tadqiqotlar shuni ham ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya jarayonida qiyinchiliklar ham mavjud. Korxonalarda mavjud an’anaviy boshqaruv tizimlarini raqamli vositalarga moslashtirish, xodimlarning texnologiyalarga moslashishi va ma’lumot xavfsizligini ta’minlash muhim masalalar sifatida ajralib turadi. Shu bilan birga, texnologiyalarni noto‘g‘ri tatbiq etish strategik qarorlar sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Muhokama shuni ko‘rsatadiki, muvaffaqiyatli raqamli transformatsiya korxonalar boshqaruvining barcha komponentlarini qamrab olishi, ya’ni strategik rejalashtirish, resurslarni boshqarish, xodimlar faoliyati va ma’lumot tizimlarini uyg‘unlashtirishni talab qiladi. SI va Big Data yordamida qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirish, bozor tendensiyalarini aniqlash va innovatsion yechimlar ishlab chiqish imkoniyati korxonalariga uzoq muddatli raqobatbardoshlikni kafolatlaydi. Shu bilan birga, natijalar korxonalar rahbarlari uchun amaliy tavsiyalar beradi: birinchidan, texnologiyalarni joriy qilishda xodimlarni o‘qitish va ularni jarayonga jalb qilish; ikkinchidan, ma’lumotlarni to‘g‘ri yig‘ish va tahlil qilish; uchinchidan, raqamli tizimlarni strategik boshqaruv jarayonlariga integratsiya qilish. Bu yondashuv orqali korxonalar nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki innovatsion va barqaror rivojlanish yo‘lini ham ta’minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya korxonalar boshqaruvining yangi asoslarini shakllantiradi, strategik qaror qabul qilishni aniq va tezkor qiladi, resurslardan optimal foydalanishni ta’minlaydi va korxonalar raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun texnologiyalarni integratsiyalash, xodimlarni o‘qitish va jarayonlarni tizimli monitoring qilish zarur.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya korxonalar boshqaruvining yangi asoslarini shakllantiradi va strategik qaror qabul qilish jarayonini tubdan yaxshilaydi. Sun‘iy intellekt, Big Data, bulutli hisoblash va IoT kabi texnologiyalar korxonalariga ma’lumotlarni real vaqt rejimida tahlil qilish, jarayonlarni optimallashtirish va tezkor qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Shu tariqa, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik vosita, balki strategik boshqaruvning samarali instrumenti sifatida namoyon bo‘ladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, muvaffaqiyatli raqamli transformatsiya korxonalar ichki madaniyati, xodimlarning bilim va ko‘nikmalari hamda rahbarlik yondashuvini ham o‘zgartirishni talab qiladi. Integratsiyalashgan raqamli tizimlar resurslardan samarali foydalanish, ish jarayonlarini optimallashtirish va xodimlarning faoliyatini yaxshilashga yordam beradi, shuningdek, innovatsion qarorlar ishlab chiqish va raqobatbardosh strategiyalarni yaratishga imkon beradi. Biroq, raqamli transformatsiya jarayonida texnologiyalarga moslashish, ma’lumot xavfsizligini ta’minlash va an’anaviy boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish kabi qiyinchiliklar mavjud. Shu sababli, texnologiyalarni strategik boshqaruv jarayonlariga tizimli ravishda integratsiyalash, xodimlarni o‘qitish va jarayonlarni monitoring qilish muvaffaqiyatli transformatsiyaning muhim shartlari hisoblanadi.

Umuman olganda, raqamli transformatsiya korxonalar boshqaruvining yangi asoslarini yaratadi, strategik qaror qabul qilish sifatini oshiradi, resurslardan optimal foydalanishni ta’minlaydi va korxonalar raqobatbardoshligini mustahkamlaydi. Shu bilan birga,

texnologiyalarni samarali qo‘llash orqali korxonalar o‘z ish jarayonlarini yanada optimallashtiradi, innovatsion yechimlarni joriy qiladi va uzoq muddatli barqaror rivojlanishga erishadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W. W. Norton & Company, New York.
2. Chen, H., Chiang, R. H. L., & Storey, V. C. Business Intelligence and Analytics: From Big Data to Big Impact. MIS Quarterly, Minneapolis.
3. Fitzgerald, M., Kruschwitz, N., Bonnet, D., & Welch, M. Embracing Digital Technology: A New Strategic Imperative. MIT Sloan Management Review, Cambridge.
4. Hess, T., Matt, C., Benlian, A., & Wiesböck, F. Options for Formulating a Digital Transformation Strategy. Business & Information Systems Engineering, Berlin.
5. Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A., Kiron, D., & Buckley, N. Strategy, Not Technology, Drives Digital Transformation. MIT Sloan Management Review, Cambridge.
6. Porter, M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. Harvard Business School Press, Boston.
7. Westerman, G., Bonnet, D., & McAfee, A. Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation. Harvard Business School Press, Boston.